

Farah Karimi is de eerste politieke vluchteling in ons land die het schopte tot Kamerlid. Vier jaar geleden sloot ze zich aan bij GroenLinks en maakte daar pijlsnel carrière. Toch is haar leven zeker geen successtory, vindt ze. Ze voelt zich verwant met ontheemden. 'Zij weten dat ik hen begrijp, vanwege mijn eigen verhaal.'

'Mijn principes maken me minder kwetsbaar'

Het rechtvaardigheidsgevoel van Farah Karimi

Astrid Feiter

Iedere keer als Farah Karimi (39) met haar ouders in Teheran belt, wil er ook een familielid met haar spreken dat ze vaak niet eens kent. 'Ze zijn zo trots op me. Zelf heb ik niet het gevoel dat mijn leven een succesverhaal is. Daarvoor heb ik een te hoge prijs moeten betalen. Al ben ik niet ontevreden over hoe het zich heeft ontwikkeld. Het is nooit mijn doel geweest Kamerlid te worden. Het gaat mij erom dat ik trouw kan blijven aan mijn principes en idealen, in wat voor functie dan ook. Daarvoor geef ik makkelijk mijn positie op als het moet. Dat was bijna gebeurd ten tijde van de oorlog in Kosovo. Ik was tegen militair ingrijpen van de VN, waaraan ook Nederland zou meedoen, omdat ik vreesde dat de bevolking dan ten prooi zou vallen aan de wraakzucht van de Serviërs. Achteraf kun je zeggen dat ik gelijk heb gekregen. Als ik toen niet de kans had gekregen van mijn fractie om tegen te stemmen, was ik opgestapt. Ik ben principieel en dat is mijn sterke kant. Daardoor ben ik minder kwetsbaar dan anderen. Ik geloof in mezelf.'

Farah was jong toen ze met het verzet in Iran in aanraking kwam. Via haar oudere broer kreeg ze de boeken onder ogen die de sjah verbood. Vanaf de middelbare school werd ze politiek actief. Eerst tegen het totalitaire regime van de sjah, later tegen dat van ayatollah Khomeiny. Ze verkocht kranten, schreef artikelen, organiseerde tentoonstellingen en liep mee in demonstraties. Tijdens een van die betogingen werd ze door de geheime politie opgepakt en gevangengezet. Ze

was toen 20 jaar. Ze kroop door het oog van de naald; na ruim een week van verhoren en vernederingen werd ze vrijgelaten door een liberale officier van justitie. De rechterlijke macht was in die tijd nog niet helemaal in handen van de geestelijken en er heerste chaos. Op de dag dat ze vrijkwam, werden in Teheran demonstraties bloedig neergeslagen en mensen zonder proces geëxecuteerd.

Na haar vrijlating nam ze een valse naam aan en dook onder. Maar toen verhuurders in 1983 verplicht werden foto's van hun huurders beschikbaar te stellen aan het regime, werd de situatie te bedreigend en moest ze vluchten. Farah: 'Ik had geen keuze. In Iran blijven zou ons noodlottig worden.' Samen met haar man trok Farah, inmiddels zwanger, naar het noordwesten van Iran, waar ze neerstreken in een dorp dat in handen was van het Koerdisch verzet. Om veilig te kunnen bevallen moest ze hoogzwanger een voettocht van enkele dagen maken door de besneeuwde bergen. Uitgeput belandde ze in een dorp in Koerdistan. Daar werd haar zoon geboren.

'Toen wij uiteindelijk na een vlucht via Oost-Europa in West-Berlijn aankwamen en ik met mijn baby een arts bezocht, zei hij: "Deze jongen heeft echt heel graag willen leven, wat is hij sterk!" De vlucht was afschuwelijk geweest. Ik was ziek, waardoor ik hem niet de borst kon geven. We moesten hem voeden met poedermelk. De hygiënische omstandigheden waren erbarmelijk. Bovendien was het water onderweg niet drinkbaar. Maar hij heeft het toch gered.'

'Vrouwelijke vluchtelingen leven in Pakistan met hun kinderen onder een plastic zeiltje'

In Duitsland kregen ze politiek asiel. Haar huwelijk overleefde het veranderingsproces niet dat Farah en haar man daarna ondergingen. Terwijl hij vasthield aan zijn politieke activiteiten in Iraanse actiegroepen, beseftte zij dat ze zich moest richten op een leven in het westen; ze groeiden uit elkaar. In het vluchtelingencircuit leerde Farah haar nieuwe man kennen, met wie ze zich in Nederland vestigde. Ze voltooide in vier jaar haar studie Internationale Betrekkingen aan de Rijksuniversiteit van Groningen.

Na enige aarzeling besloot ze vier jaar geleden toch weer politiek actief te worden en ze meldde zich aan bij Groen-Links. Ze kreeg een functie in het partijbestuur maar al snel werd haar gevraagd zich kandidaat te stellen voor het Kamerlidmaatschap. Zelf achtte ze, met haar elfde plaats op de verkiezingslijst, de kans in het parlement te komen niet groot, maar niets bleek minder waar. Het ligt in de lijn van haar leven, denkt ze nu.

'Ik ga door met waarvoor ik me ruim twintig jaar geleden in Iran ben gaan inzetten. Ik vecht tegen onrecht. Ik wil opkomen voor de zwaksten in de samenleving. Iedereen moet gelijke kansen hebben om zich te kunnen ontplooiën. Iedereen heeft recht op een menswaardig bestaan. Daarom voel ik me zo betrokken bij het lot van ontheemden. Zij weten dat ik hen begrijp, vanwege mijn eigen verhaal.

Onlangs was ik voor een werkbezoek in Pakistan en Afghanistan. In zulke landen ligt de onrechtvaardigheid erbovenop: er leven mensen die echt omkomen in hun rijkdom en

kinderen die moeten beslissen om te leven of te sterven. Dit maakt me strijdlustig. In Nederland zijn de verschillen minder in het oog springend vanwege de sociale vangnetten. Maar ook hier bestaat wel degelijk een tweedeling tussen arm en rijk. En waaraan hebben wij onze welvaart te danken? Vissen wij de wateren voor Afrika leeg, waardoor de mensen daar niets meer te vissen hebben? Daarvoor moet je oog blijven houden. Als je hier in rijkdom leeft, vergeet je gauw hoe het elders is.'

Ze bracht onder meer een bezoek aan de vluchtelingenkampen voor Afghanen die naar Pakistan zijn gevlucht vanwege de oorlog of de droogte. Dertigduizend mensen wonen er in de hitte in huizen, lemen hutten, tenten of onder een plastic zeiltje. De grond is kiezelsteen.

'Pakistan is een door en door corrupt land en dat werkt door tot in de kampen. Er blijft veel aan de strijkstok hangen. De enorme groep weduwen die er woont, is daar de dupe van. Als je man bent en je hebt een beetje geld, krijg je hulp en een huis. Maar deze weduwen met kinderen leven onder de plastic zeiltjes. Zij zijn niet in staat pasjes te bemachtigen waarmee ze recht hebben op voedsel en hulpgoederen. Bedelen, zich prostitueren of doodgaan zijn de alternatieven. De VN en andere hulporganisaties zouden zich allereerst op deze groep mensen moeten richten. Maar het hoofd van een vluchtelingenorganisatie in Pakistan vertelde me dat de hulp vanwege de corruptie maar de helft van de vluchtelingen bereikt. Zo blijven de weduwen eigenlijk helemaal van hulp verstoken.

Ik was de eerste westerse politicus sinds jaren die zich in die kampen liet zien. In Pakistan en Afghanistan leven ongeveer twee miljoen mensen in vluchtelingenkampen. Zij voelen zich zo vergeten. Als het mij lukt hun verhaal hier in Nederland onder de aandacht te brengen, beschouw ik mijn reis als geslaagd.'

Na zo'n reis ligt ze 's nachts wakker. Dan maakt het door haar hoofd: wat is de toekomst van de Afghaanse vrouwen en meisjes? 'Afghanistan is één grote gevangenis voor vrouwen. Ik heb er rondgelopen met een sjaal; ik zal nooit een chador dragen. Omdat ik hun taal spreek en moslim ben, was ik waarschijnlijk niet zo bedreigend. Ik heb met vrouwen uit Kaboel gesproken die ooit gestudeerd hebben en hun eigen inkomen verdienden. Zij zijn door de Taliban verplicht de hele dag thuis te zitten. Sommigen van hen zijn in dienst van de VN. Door Afghanen in dienst te nemen, proberen buitenlandse organisaties te voorkomen dat nog meer mensen die gestudeerd hebben het land ontvluchten. Die vrouwen moeten werken vanuit huis. Ze kunnen alleen met hun collega's communiceren via hun man, hij is hun telefoon. Dan krijg je de bizarre situatie dat als een vrouw iets aan een andere vrouw wil zeggen, ze haar boodschap aan haar man doorgeeft, en dat die er vervolgens opuit gaat om de boodschap aan de echtgenoot van de "ontvangende" vrouw door te geven. Het allerergste vond ik om te zien dat vrouwen die zelf gestudeerd hebben hun dochters van elf jaar moeten thuishouden. Het is toch verschrikkelijk dat je als moeder je dochter niet de kansen kunt geven die je zelf hebt gehad? Ik heb meisjes gevraagd wat ze later wilden worden. Leraar, dokter, vroedvrouw, krijg je dan als antwoord. Dat zullen ze nooit worden, want die meisjes krijgen na twee jaar alfabetiseringslessen geen scholing meer.

Ik heb met de plaatselijke afgevaardigde van de Taliban gesproken. Hij wil dolgraag rechtstreeks geld van Nederland ontvangen om het land weer op te kunnen bouwen. Ik heb gezegd dat dat er niet in zit zolang de positie van vrouwen niet verbetert. Vrouwenrechten zijn niet in te vullen naar eigen goeddunken. Ik heb geprobeerd hem duidelijk te maken dat er iets moet veranderen. Ach, je voelt jezelf op zo'n moment zo machteloos.'

Dat voelt ze zich soms ook bij haar werk in de Tweede Kamer. 'Ik zit vaak als enige vrouw bij de commissievergaderingen Buitenlandse Zaken. Er hangt een sfeer van oude jongens krentenbrood. We zijn erg met de hele wereld bezig, terwijl we tegelijkertijd niet zoveel instrumenten in handen hebben om invloed uit te oefenen. Dat schept een cultuur waarin mensen lange verhalen houden. Toen ik net terug was uit Afghanistan had ik grote moeite met de debatten die we voerden. Terwijl de beelden van de vluchtelingenkampen door mijn hoofd spookten, ging het in het debat over kleinigheden en werden er constant vliegen afgevangen.'

Hoewel haar trotse vader er alles aan deed om de schijn op te houden, was er thuis armoede. De familie stamt van grootgrondbezitters, maar onder het regime van de sjah raakten zij al hun land kwijt. Juist omdat ze weet hoe het is om op te groeien in armoede en gebrek aan vrijheid, vindt ze het moeilijk te accepteren dat Nederlandse jongeren zoveel kansen en mogelijkheden onbenut laten. Terwijl zij alles tot hun beschikking hebben en niets hoeven te bevechten.

'Maar ik gebruik mijn verleden niet als maatstaf. Mijn jeugd is niet vergelijkbaar met die van mijn zoon. Hij zou al gauw het idee kunnen krijgen dat hij nooit tegen mij zou kunnen opboksen. Ik was de oogappel van mijn vader, hij trok mij voor. Dat was niet diplomatiek van hem. Het was altijd Farah aan de ene en de andere kinderen - in totaal telde ons gezin vijf kinderen, van wie er een is overleden - aan de andere kant. Mijn moeder probeerde die situatie recht te trekken. Ik was geen gemakkelijk kind. Ik ging in hongerstaking om af te dwingen dat ik een uur langer buiten mocht blijven.

Mijn moeder heeft na de basisschool geen opleiding meer gehad. Dat mocht niet van haar vader. Terwijl ze graag lerares was geworden. "Jij moet nooit, zoals ik, afhankelijk worden van een man," zei ze altijd. Dat heeft grote invloed op mij gehad. Ik heb alle mogelijkheden gekregen om me te ontwikkelen. Dat is een grote steun voor me geweest. Daardoor ben ik een trots mens geworden en heb ik zelfvertrouwen opgebouwd. Dat wil ik doorgeven aan mijn zoon. Hij moet, net als ik, een veilige thuishaven hebben, het gevoel dat je altijd op iemand kunt terugvallen - wat er ook met je gebeurt.

Mijn ouders hebben een paar keer het gevoel gehad dat ze me kwijt waren. Toen ik ondergronds was en nadat ik naar het buitenland was gevlucht. Ik kon geen contact met hen opnemen om ze te laten weten dat ik nog in leven was. Dat zou te gevaarlijk zijn. Mijn jongste zusje is vermoord door het huidige regime, ook zij was politiek actief. Mijn ouders zeiden me: "Wij hadden jou afgeschreven. Nu is zij er niet meer. Maar we hebben jou een beetje terug." Zij hebben geaccepteerd dat ik heb geleefd zoals ik dat heb gedaan. Zij hebben mij nooit iets kwalijk genomen. Ik heb hun verdriet

'Als kind ging ik in hongerstaking om af te dwingen dat ik een uur langer buiten mocht blijven'

nooit gezien. Alleen maar hun blijheid, als het goed met me ging. Dat is heel bijzonder.'

Farah's ouders komen haar om de paar jaar bezoeken. Driemaal zijn ze nu geweest. 'Of het moeilijk is dan afscheid van ze te nemen? Natuurlijk! Het kan het definitieve afscheid van mijn ouders zijn. Mijn moeder is zeventig en mijn vader 72 jaar. Het kan zijn dat als ik nu naar Iran bel, mijn vader er niet meer is. Ik weet niet wat ze zullen doen als een van hen overlijdt. Ik kan niet naar Iran. Ook als ze heel erg ziek worden, moet ik van hieruit machteloos toekijken. Ik hoop dat de situatie in Iran zodanig verandert dat ik me er niet alleen veilig kan voelen, maar dat ik er ook graag naar terugga. Eigenlijk wil ik er nog niet over nadenken. Het is niet aan de orde. Ik zie dan wel wat ik doe.'

De Iraanse heeft in haar leven veel afscheid moeten nemen. Ze zegt dat ze er een soort pantser voor heeft ontwikkeld dat moet voorkomen dat ze gekwetst wordt. Dit voorjaar liep haar relatie totaal onverwacht op de klippen. 'Voor het eerst in mijn leven in zo'n situatie heb ik mijn emotie uitgeschakeld en ben ik er verstandelijk onder gebleven. Ik heb hard gewerkt en me op mijn zoon gericht. Ik was in die tijd ook even bang dat ik het contact met hem zou verliezen. Bij die gedachte raakte ik helemaal van de kaart. Hem kwijtraken is het enige waar ik in dit leven nog echt bang voor ben. Met al het andere kan ik leven.'